

Advies 31: Coronapas ten tijde van Omikron én toekomstperspectief

Begeleidingscommissie Digitale Ondersteuning Bestrijding Covid-19

11 februari 2022

Inleiding Begeleidingscommissie

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Begeleidingscommissie ingesteld die de Minister zal adviseren over digitale ondersteuning bij de bestrijding van Covid-19. De Begeleidingscommissie brengt naast gevraagde adviezen ook ongevraagde adviezen uit.

Onderstaand advies is geschreven in de context van de recente inzichten met betrekking tot de Omikron-variant alsook de nieuwe richtlijnen gerelateerd aan het Europese corona toegangsbewijs (CTB)/CoronaCheck app/QR-code/coronapas (hierna: coronapas). Dit advies van de commissie blikt daarnaast vooruit en voorziet een aantal knelpunten waarbij enkele oplossingsrichtingen worden geboden.

(1) Tijd voor een hernieuwde reflectie over de inzet van de coronapas

De commissie is van mening dat het zowel in Nederland alsook op Europees niveau zinvol zou zijn om de discussie over de *proportionaliteit* alsook de *mate van inzet* van een coronapas te heropenen. De indruk ontstaat dat er in binaire termen over de coronapas wordt gesproken ('de coronapas moet weg' danwel 'de coronapas en alle bijbehorende controles moeten blijven') terwijl er veel meer tussenvarianten denkbaar zijn. Hieronder een aantal afwegingen.

(2) Pleidooi voor een *dynamische* coronapas afhankelijk van de *proportionaliteit*

Een team van de TU Delft, UMC Utrecht, en Erasmus MC¹ heeft onderzocht in hoeverre verschillende varianten van de coronapas de verspreiding van het virus zou kunnen tegengaan. Hierbij kwamen een aantal opvallende elementen aan het licht die van belang zijn voor de digitale coronapas.

- a. In november 2021, toen de Delta variant nog dominant was en de R rond de 1 schommelde, zou het mogelijk zijn geweest om met coronapas-maatregelen de R onder de 1 te houden. Echter, in januari 2022 is de veel besmettelijkere Omikron variant dominant geworden en de R ver boven de 1 gestegen. In die situatie (waar we ons nu nog in bevinden) kunnen de huidige coronapas-maatregelen de R met slechts ongeveer 5% verlagen, waardoor deze ver boven de 1 blijft en de epidemie blijft groeien. Echter, wanneer de Omikron-piek achter de rug is en de R weer rondom de 1 gaat schommelen zou de coronapas weer effect kunnen sorteren. De onderzoekers stellen daarom voor om met regelmaat nieuwe berekeningen te doen.
- b. Het onderzoek toont ook aan dat 1G effectiever is dan 2G, en 2G effectiever dan 3G, maar dat de verschillen tussen 3G en 2G klein zijn. Dit was het geval in zowel de november 2021 Delta scenario's als in de januari 2022 Omikron scenario's.
- c. De modellen berekenden alleen de R (dus het aantal besmettingen), niet de daaruit voortkomende ziekenhuisopnames. In november 2021 was er nog een sterke correlatie tussen besmettingen en ziekenhuisopnames maar dat lijkt nu (februari 2022) anders te zijn.

De commissie adviseert in dit licht om de inzet van de coronapas dynamisch te maken. Het binnenlands gebruik van de coronapas zou stopgezet kunnen worden wanneer er geen sprake meer is van proportionaliteit, maar zou opnieuw in gang gezet kunnen worden wanneer er nieuwe situaties ontstaan waarin de coronapas wederom proportioneel geacht kan worden (afnemende besmettingsdruk waardoor de R weer dichterbij de 1 komt, nieuwe varianten met een andere mate

¹ <https://www.tudelft.nl/2022/tu-delft/effectiviteit-van-2g-en-3g-is-afgenomen>

van ziekmakendheid, etc.). Hiervoor is het belangrijk om criteria te formuleren over proportionaliteit, en om de berekeningen over de geschatte effecten van het inzetten van de coronapas op specifieke locaties waar het houden van 'veilige afstand' niet mogelijk is (aantallen besmettingen en ziekenhuisopnames) regelmatig te herhalen. Om het publiek vertrouwen te bevorderen is het belangrijk om deze berekeningen, en de parameters die er aan ten grondslag liggen wettelijk te verankeren en openbaar te maken.² Bij wijzigingen in beleid zal dat steeds vergezeld dienen te gaan van een heldere en voor iedereen begrijpelijke uitleg.

(3) Op Europees niveau wordt nieuwe wetgeving aangenomen. Tegelijkertijd is er toenemende internationale discussie over afschaffing.

In lijn met de WHO is de commissie van mening dat het te vroeg is om nu de volledige *afbouw* van de coronapas te starten. Zoals hierboven beschreven bestaat de mogelijkheid dat er nieuwe situaties ontstaan waarin de coronapas wel weer effectief en proportioneel is in de bestrijding van Covid-19. Daarnaast is nieuwe Europese wetgeving³ aangenomen die inzet op verdere regulering en implementatie van de EU Digital Covid Certificate. Met andere woorden: Nederlanders zullen voorlopig nog een digitale coronapas nodig hebben om naar het buitenland te kunnen reizen. Dit betekent dat het voorlopig mogelijk moet blijven om vaccinatie-, herstel-, en testinformatie in te laden in de Nederlandse coronapas app.

Dit laat onverlet dat de commissie van mening is dat er ook op Europees niveau meer zou mogen worden gediscussieerd over proportionaliteit en een *dynamische* inzet van de pas. Dus inclusief periodes waarin er *niet* aan de grens zou hoeven worden gecontroleerd in situaties waarin die controle niet meer effectief en derhalve proportioneel is.

(4) Een dynamische pas moet inclusief en ook eindig blijven.

De eenvoudigste manier om de coronapas dynamisch te maken is door te stoppen met coronapas-controles zodra deze niet meer proportioneel zijn. De commissie is van mening dat andere oplossingen (zoals aan/uit knoppen in de coronapas app dan wel adviezen om de app te verwijderen en later weer te installeren) niet toegankelijk zijn voor kwetsbare groepen. Belangrijk hierin is communicatie over de aan te brengen dynamiek in de coronapas maar ook communicatie met betrekking tot het doel en consequenties die dit heeft voor bijvoorbeeld papieren bewijzen.

Tegelijkertijd wijst de commissie nogmaals naar één van haar eerste adviezen: voorkom mission creep. Zodra de verwachting is dat de coronapas ook op middellange termijn niet meer effectief zal zijn dient de app voorgoed te worden uitgeschakeld. Er moet nu al nagedacht worden over deze permanente stopcriteria.

² De proportionaliteit van de huidige 3G coronapas is in de coronawet gedefinieerd: die stelt dat de vaccin effectiviteit vergelijkbaar moet zijn met de sensitiviteit van een sneltest (dat lijkt bij Omikron niet het geval volgens bovengenoemd rapport). De proportionaliteitscriteria van andere coronapas modaliteiten (bijv. 1G) zouden ook transparant per wet gedefinieerd moeten worden indien deze worden ingevoerd. Gezien de veranderlijkheid van alle parameters vanwege bijvoorbeeld afnemende vaccin effectiviteit over de tijd en de opkomst van nieuwe varianten, is het essentieel dat de relevante parameters regelmatig (het genoemde rapport suggereert minstens eens per maand) onderzocht/geschat moeten worden zodat de proportionaliteit van de coronapas continue kan worden gemonitord.

³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6837